

JAK ODZYSKAĆ KWOTĘ TRANSAKЦИИ PŁATNICZEJ WYKONANEJ NA BŁĘDNY RACHUNEK BANKOWY

11 sierpnia 2018 roku weszła w życie ustawa z dnia 22 marca 2018 roku o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, która stanowi częściowe wdrożenie do polskiego porządku prawnego, tj. w zakresie art. 88 ust. 3, postanowień dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 roku w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (dalej jako: „**dyrektywa PSD2**”).

Celem transponowanego art. 88 ust. 3 dyrektywy PSD2 było wyposażenie dostawców usług płatniczych (banków oraz Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych – dalej jako: „**SKOK**”) w uprawnienie do przekazania płatnikowi informacji umożliwiających odzyskanie kwoty transakcji płatniczej wykonanej z użyciem błędnego unikatowego identyfikatora (którym w praktyce jest rachunek bankowy) w przypadku, gdy odbiorca nie zwróci tej kwoty dobrowolnie, a także stworzenie podstaw prawnych do podjęcia tych działań we współpracy dostawcy płatnika z dostawcą odbiorcy.

Kluczowe informacje:

- Od sierpnia br. skuteczniej i szybciej odzyskamy kwotę transakcji płatniczej wykonanej na błędny rachunek bankowy
- Dostawca płatnika poinformuje odbiorcę błędnego przelewu o możliwości dobrowolnego zwrotu kwoty z błędnej transakcji w terminie miesiąca
- W przypadku braku dobrowolnego zwrotu kwoty z błędnej transakcji, dostawca przekaze płatnikowi dane osobowe odbiorcy, umożliwiające dochodzenie roszczeń na drodze sądowej

Jak było wcześniej?

Przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 roku o usługach płatniczych, banki i SKOK-i wykonujące zlecenia płatnicze zobowiązane były do weryfikacji prawidłowości nie tylko numeru rachunku bankowego, ale również pozostałych danych odbiorcy przelewu, w szczególności jego imienia i nazwiska. Jeżeli odbiorca wskazany w zleceniu nie był faktycznie posiadaczem danego rachunku bankowego, dostawca zobowiązany był do odmowy wykonania zlecenia. Natomiast w sytuacji, w której mimo błędów, tj. mimo rozbieżności pomiędzy danymi odbiorcy a numerem jego rachunku bankowego, bank lub SKOK wykonał transakcję, płatnik mógł domagać się od dostawcy zwrotu omyłkowo przekazanej kwoty.

Sytuacja uległa znaczącej zmianie w związku z wejściem w życie z dniem 24 października 2011 roku ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 roku o usługach płatniczych (dalej jako: „**ustawa o usługach płatniczych**”), wdrażającej w zakresie swojej regulacji postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2007/64/WE z dnia 13 listopada 2007 roku w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (tzw. **dyrektywa PSD1**). Dyrektywa PSD1, a w ślad za nią ustawa o usługach płatniczych wprowadziła zasadę, w myśl której transakcja płatnicza powinna zostać zrealizowana najpóźniej w następnym dniu roboczym po jej zleceniu, co przesądziło o konieczności wykonania transakcji płatniczej tylko i wyłącznie w oparciu o unikatowy identyfikator. Jeżeli zatem z podanych przez klienta dodatkowych informacji

wynikało, że identyfikator został podany błędnie, dostawca nie miał obowiązku weryfikowania niezgodności w tym zakresie i nie ponosił z tego tytułu żadnej odpowiedzialności.

W takiej sytuacji płatnik znajdował się w dość trudnym położeniu. Co prawda dostawca zobowiązany był do podjęcia wszelkich kroków w celu odzyskania kwoty błędnej transakcji płatniczej, niemniej działania te ograniczały się do wystąpienia do odbiorcy z prośbą o zwrot kwoty błędnie przekazanej na rachunek klienta, ewentualnie o zgodę na udostępnienie danych osobowych odbiorcy przelewu. Dostawca nie był uprawniony do samodzielnego udostępnienia danych osobowych odbiorcy przelewu z uwagi na obowiązującą tajemnicę bankową (banki), czy zawodową (SKOK-i). **Skuteczność działań podjętych w celu odzyskania kwoty transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora zależała tylko i wyłącznie od dobrej woli odbiorcy.**

Jak jest teraz?

Ustawodawca unijny dostrzegając brak efektywnych narzędzi pozwalających na skuteczne odzyskanie środków przekazanych na błędny rachunek bankowy wprowadził w dyrektywie PSD2 regułę, w myśl której dostawca usług płatniczych (bank lub SKOK), na żądanie płatnika, ma obowiązek przekazać mu dane niezbędne do skutecznego dochodzenia roszczeń z tytułu nienależnego świadczenia wobec odbiorcy przelewu, który otrzymał środki pieniężne w wyniku wskazania błędnego unikatowego identyfikatora.

Pierwszą zmianą wprowadzoną do dotychczas obowiązującej ustawy o usługach płatniczych jest tzw. rachunek zwrotu (art. 2 pkt 25a ustawy). Jest to nieoprocentowany rachunek techniczny, prowadzony w celu realizacji rozliczeń związanych ze zwrotem błędnie przelanych środków.

W ustawie o usługach płatniczych rozszerzono również katalog sytuacji, w których przekazanie informacji nie narusza obowiązku zachowania tajemnicy, o przypadki przekazywania danych płatnikowi lub innym dostawcom (bankom lub SKOK-om) umożliwiającymi odzyskanie kwoty błędnie wykonanej transakcji płatniczej (art. 12 ust. 1 pkt 3a i 3b ustawy).

Do ustawy o usługach płatniczych wprowadzono także rozbudowany mechanizm regulujący postępowanie w przypadku zgłoszenia przez płatnika błędnej transakcji. Mechanizm ten zakłada, że nie tylko dostawca płatnika, ale również dostawca odbiorcy zobowiązany jest do podjęcia działań mających na celu pomoc w odzyskaniu błędnie przekazanych środków oraz – w razie potrzeby – udostępnienie płatnikowi danych odbiorcy. Kosztami takiej pomocy może być obciążony płatnik tylko wówczas, gdy przewiduje to umowa zawarta pomiędzy nim a dostawcą.

Jak już wskazano wyżej, na dostawców nałożono obowiązek prowadzenia nieoprocentowanego rachunku, na który dokonywane będą zwroty kwot z błędnych transakcji i z którego zwroty te będą przekazywane płatnikowi. Tzw. rachunek zwrotu służy nie tylko ochronie danych osobowych odbiorcy przelewu, ale przede wszystkim usprawnieniu całej procedury zwrotu. Dostawcy mogą prowadzić jeden wspólny rachunek zwrotu lub – według wyboru – generować za każdym razem nowy rachunek na potrzeby konkretnej procedury.

W przypadku dokonania transakcji z użyciem błędnego unikatowego identyfikatora, płatnik zobowiązany jest do niezwłocznego poinformowania o tym swojego dostawcy. Jeżeli dostawca płatnika prowadzi jednocześnie rachunek bankowy odbiorcy, w terminie 3 dni roboczych od dnia zgłoszenia pisemnie zawiadamia odbiorcę o:

- (i) zgłoszeniu przez płatnika informacji o transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora oraz o możliwości dokonania dobrowolnego zwrotu kwoty tej transakcji na rachunek zwrotu dostawcy bez pobierania dodatkowych opłat,
- (ii) obowiązku udostępnienia płatnikowi danych osobowych odbiorcy w celu umożliwienia dochodzenia zwrotu kwoty transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora, jeżeli odbiorca nie dokona jej zwrotu w terminie miesiąca od dnia dokonania zgłoszenia,
- (iii) dniu, w którym upływa termin do dobrowolnego zwrotu kwoty transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora, oraz
- (iv) numerze rachunku zwrotu (art. 143a ust. 1 pkt 1 ustawy).

W sytuacji, w której dostawca płatnika nie prowadzi jednocześnie rachunku bankowego odbiorcy, wówczas zwraca się on do dostawcy odbiorcy z prośbą, aby ten ostatni przeprowadził czynności, o których mowa powyżej (art. 143a ust. 1 pkt 2 ustawy).

W przypadku dokonania dobrowolnego zwrotu kwoty transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora przez odbiorcę, dostawca płatnika przekazuje środki na rachunek bankowy płatnika (jeżeli dostawca płatnika prowadzi jednocześnie rachunek bankowy odbiorcy, to przekazuje on płatnikowi kwotę z błędnej transakcji w terminie 1 dnia roboczego od dnia uznania rachunku zwrotu kwotą transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora). W przeciwnym wypadku, dostawca płatnika przekazuje płatnikowi dane osobowe odbiorcy, tj. jego imię i nazwisko (nazwę) oraz adres zamieszkania (siedziby), umożliwiając tym samym płatnikowi wystąpienie z roszczeniem z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 i n. kodeksu cywilnego) na drogę sądową.

Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego przepisów, które umożliwiają płatnikowi szybsze i skuteczniejsze odzyskanie kwoty transakcji płatniczej wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora należy ocenić zdecydowanie pozytywnie. Wprowadzone zmiany z jednej strony pozwalają na ochronę danych osobowych odbiorców błędnych przelewów, którzy zdecydują się na dobrowolny zwrot, z drugiej, na skuteczne wyegzekwowanie środków od bezpodstawnie wzbogaconego odbiorcy przelewu.

apl. adw. Paulina Ochal

doktorant IV roku studiów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego